

UNITÁRIUS ÉLET

XLVII. évfolyam 3. szám

1993. május-június

EGY AKARATTAL – EGYÜTT

A tanítványok együtt maradtak, ahogy azt az „Apostolok Cselekedeteiről szóló könyv” megörökítette: „Felménének a felsőházba, ahol szállva valának”.....„mindnyájan egy szívvel-lélekkel foglalatossak valának az imádkozásban és a könyörgésben”...

Sajnos a Szentírás itt szűkszavú és semmit nem őrzött meg ezeknek az áhítatoknak és beszélgetéseknek szövegéből. Hihetjük azonban, hogy a hosszú szúra nyúló, sőt éjszakáig is eltartó beszélgetések Jézus emlékét idézték. Viselt dolgait, a beszélgetők személyes élményeit, mindenekfelett pedig tanításait, és ezekre emlékezve várták a vigasztaló és bátorító Szentlelket, amelyet a Mester annyiszor megígért nekik.

Féltek?! Valószínű! A tragikus végkifejlet előtt már hónapokon keresztül jelentkeztek a vészjelző jelek. A farizeusok Jézus tanításaihoz figyelő gunyorossággal tették fel kérdéseiket, amivel bele akarták zavarni, hitelét akarták elvenni tanításainak. A tömeg között meghúzódó gyanús figyelők, az együttérző hallgatóktól hallott rémhírek a hamis prófétákról, mind a félelem érzését élesztették bennük, annyira erőssé, hogy a legdrámaibb pillanatokban Péter, a köszikla háromszor tagadta meg mesterét a hajnali kakasszóig. Ez a rettegés újra, vagy pontosabban még mindig kísértett bennük.

Az együttlétben újra és újra felidézték Jézust. Beszédeit, tanításait, amelyek mindig tiszták voltak és emberiek. Vigasztalást, irányítást adott sokat szenvedett nemzedékének. Járt a tanítványaival a poros utakat, megpihent a Genezáreth tavánál, beszállt a hajókba és elbeszélgetett a halászokkal. Ösztönszerűen érezte át kortársainak problémáit, és istenáldotta lelki érzékenységgel választ talált ezekre a problémákra.

A legközelebbi találkozáskor már történeteket mesélt el az őt követő tanítványoknak és sokaságnak; a gondot viselő Istenről, az Atyáról, aki minden gyermekét magához öleli; a magvetőről, aki különböző talajba veti el magvait, de a termés csak ott gazdag, ahol a talaj is megfelelő; az elveszett juhokról és drachmáról, akiket a gazda nem hagy pusztulni; a földbe ástott kincsről; a rossz sáfárról; az okos és balga szüzekről; az igaz parancsolatról, Isten és ember társai szeretetéről... A hallgatók és a tanítványok észre sem vették, máris ismerőivé – majd amikor a Mester saját életével pecsételte meg ezeket a tanításokat – fanatikus követőivé váltak a tanításoknak.

Ezt a tanító, vigasztaló Jézust idézték fel az együttimádkozó tanítványok és talán a csendes beszélgetések, együttes elmélkedések eredménye volt, hogy oldódni kezdett bennük a félelem szorítása.

Egyre világosabban látták, hogy Jézus nem ok nélkül választott tanítványokat és adta át gazdag lelki kincseit. Nem ok nélkül tette szent kötelességüké: menjetek el és tegyetek tanítványokká mindenkit...

A kortársak súlyos lelki válságot éltek át: A bennük élő ősi hit, amely egy nép kizárólagos szolgálatára alakult ki, amelyik néha a kizáró gyűlölet evangéliumát is hirdette, rettentő bilincsekké változott. Formális kereteiből számtalan embert kizárt. Egy nemzedék érezte ezeket a merev korlátokat... és akkor jött Jézus megváltó tanításával: Szeresd az Istent! és Szeresd felebarátodat! A „fő parancsolat” betöltötte és nem eltörölte az addigi vallásosság legszentebb értékeit.

Az „egy akarattal, együtt levés” megerősítette a tanítványokat, a gazdag lelki tanítás a jó földbe vetett nemes maghoz hasonlóan viselkedett. Csendesen érlelődött az igaz utat kereső lelkekben, és amikor Jézus életével is megpecsételte tanításait, váratlanul kalászbá szökkent a mag, és hitvallóvá tette a tanítványokat.

Ez volt a Szent Lélek kitöltetése. Az öntudatra döbent tanítványokban élő valósággá változott Jézus tanítása. Megtalálták Isten szeretetének útját, és felfedezték a hívő ember értékét önmagukban. Ezt pedig meg kellett osztani sorstársaikkal. Elmúlt a rettegés. Jézus igazságával kivonultak a jeruzsálemi fórumra, mindenkihez szóltak, mert igazságuk egyetemes volt. Nem törődtek a gúnyos kérdéssel: „Talán édes bortól lettetek részegek?” Diadalra vitték a megfeszített Mester igazságát, a hitet Istenben és a hitet az emberben.

Sokféle értéket látnak és szépséget találnak a különböző felfogású emberek a pünkösdi történetben. Ünneplik a csodák diadalát, a kettős tüzes nyelvek megjelenésének, a Szent Léleknek embert átalakító erejét. Némelyeket a történet költőisége ragad meg. Mi unitáriusok úgy véljük, hogy a pünkösdi lélek erejével megtalálták a tanítványok Jézus lelkének és tanításainak igaz értelmét, mert egy akarattal együtt valának. Ezzel az igaz értelemmel a nagyvilág elé mertek állni. Ez a megtalálás volt titka a kereszténység első diadalának.

Szász János

Hány gyermekünk marad meg egy katasztrófában?

A pörbolyi tizenegy gyermekáldozatról és a buszsofőr tragédiájáról írunk és beszélünk, a törölhetetlen emlékü ködös hajnal óta. Nem tudunk eleget beszélni, írni ahhoz, hogy levonjunk minden következtetést.

A vihar, amit a pörbolyi tragédia kavart, lassan mégis csillapodni fog. Csendesedik a szelek jajgatása, apadni fog a könnyek zápora. Kavargó pora leülepedik a sírok csendjére és továbbdörgő életünkre. Krakatoa vulkán hamuja ez a por. Mindent beborít, minden kis résen beszűremkedik. Semmi sem marad, mert nem maradhat utána érintetlenül, legkevésbé a lelkiismeretünk. Jobban odafigyelnek majd a gyerekek utaztatására, Pörbolyön újraindul az iskola, a vandálbiztos fénysorompót is feltalálták.

Csak úgy nem ülepedhet ránk a pörbolyi por, mint a feledés pora. Ezt nem tudjuk, nem szabad megengednünk soha! Méreteiben és jelentőségében ez a tragédia csak a Titanic elsüllyedéséhez hasonlítható. Annak emlékét sem nyelte el a víz. Tovább él mindenben, amit tettek azóta, hogy gátat vessenek a megismétlődésnek. Az ismétlőfegyver feltalálása óta ugyan a világháború is megismétlődött, és újabb ismétlődés fenyegető réme előtt keresi menedékét a világ. – Amit csak úgy találhat meg, ha nem engedi porosodni a katasztrófák emlékezetét.

Gyakorolnunk kell magunkat az emlékezésben, mint a sportjátékainkban. A számok sugallatára népszerű csapatjátékaink jutnak eszünkbe. Mennyi komolysággal, kitartással gyakorolnak sportolóink egy-egy játékot. Nem kell-e egy katasztrófára még sokkal komolyabban gyakorolnunk az emlékezést?!

Iszonyatosan ördögi játék volt az, aminek áldozatául esett a pörbolyi tizenegy, a végzetes bírói döntés után. A csapat elvesztette a játékot. Örökre elvesztette. A csapatot is elvesztették. Alig egy néhány tartalékosunk maradt, akiket semmiért sem engednénk ki többet úgy a pályára. Életcélunk és reménységünk szenvedett felmérhetetlenül és pótolhatatlanul nagy veszteséget, soha ki nem köszörülhető csorbulást. Veszítettek mindazok, akik naponta aggodalommal engedték útnak gyermekeiket. Veszített az iskola, mely naponta várta, építgette őket. Veszített a nemzet, melynek nincsenek veszténivaló csapatai. Testrészeink voltak azok a gyermekek. Elvesztésük óta amputáltak érzi magát egész nemzetünk. Veszítettek az egyházak, melyek boldog örömmel járták újra az iskolát, hogy testvéreket neveljenek ott is Jézusnak a gyermekeinkből.

Minél korábban veszítünk el valakit, annál tovább fog hiányozni nekünk. Tömegszer leírták már, de elégszer leírni nem lehet, hogy leírhatatlan a fájdalom, vígasztalhatatlan a gyász. Ezért kell minden lehető elmondani róla. Mindent a körülményekről, az áldozatokról, a túlélőkről és a gyászolókról. Bűnös mulasztás, kegyeletsértő részvétlenség lenne megfeledkezni bámiről. A felejtés nem orvosság itt semmire. Az csak újabb katasztrófák sorompójából rabolná ki az akkumulátorokat.

A gyermekeinkre mindenfelől leselkedő veszedelmet figyeli az emlékezés szeme. Behunynunk pillanatra sem szabad. Bírói döntést csak élesen emlékező szemnek szabad hoznia. Ilyen szemmel látta helyzetét régebben egy amerikai iskolabusz hős kala-

uza. A vasúti átkelőhely kellős közepén hasznavehetetlenné vált a motor. A busz tele gyerekekkel. A sorompó előtt, hátul leereszkedett. Gyorsvonal közeledett dermesztő tömegével és sebességével, feltartóztathatatlanul. Ezzel kellett felvenni a versenyt, és elsőnek jutni célba, annyi zsenge élet menedékébe. A kalauz kompjúterként osztotta be a szorosra szabott időt. A pánikot megelőzte, mindenkit biztonságos helyre vezényelt, maga pedig az utolsó másodpercben, utolsóként hagyta el a buszt. Minden gyermeke megmenekült a katasztrófától.

Engedjük meg magunknak a következtetést, hogy ekkora teljesítményhez nemcsak szemre van szükség, hanem lélekjelenlétre is, amit, tudjuk, Isten ad azoknak, akik kapcsolatot tartanak vele.

Pörboly nem felejt. A második világháború utáni gyermekkatasztrófára is emlékezik. Azt hátrahagyott robbanófegyver okozta. Az akkori tizenegyből mindössze hárman maradtak életben. Az emlékezés most sem állhatta útját az ismétlődésnek. A pokol csapatjátéka fél évszázad múltán is visszatért. Nem elegendő Pörbolynek, ha csak Pörbolyön őrzik az emléket. Mindannyiunknak őriznünk kell azokat. Bele kell foglalnunk minden mozdulatunkba és imádságainkba is. Hogy a katasztrófák ne a keresztezésekben ismétlődjenek, hanem csak az óvatosságra, a megelőzésre készítő gondolkodásunkban. Így remélhetjük, hogy minden gyermekünk megmaradjon, mert Isten segédelmével így is lehet.

Nyitrai Levente

Kocsord, 1993. március 28.

Dávid Ferenc Egylet

A Dávid Ferenc Egylet és a Budapesti Unitárius Egyházközség műsoros összejövetelt rendezett április 18-án a Hőgyes Endre utcai templomban. A bevezető áhitatot Bencze Márton püspökhelyettes tartotta. Megnyitóját Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkész, a DFE alelnöke egy szomorúan aktuális hírral kezdte: aznap hunyt el Török Tamás író, a DFE elnöke. A megemlékezés és a gyász percei után kezdődött el az előadás, melyet Szépfalusi István író, bécsi evangélikus lelkész-esperes tartott „Mai magyarok Ausztriában” címmel. Szépfalusi Istvánról és munkásságáról lapunk hasábjain már többször megemlékeztünk, de köszönetünket nem tudjuk soha elég méltó módon kifejezni

azért a munkáért, amit az Ausztriában élő unitárius testvéreink lelkipáterként vállalt. Az ő szervezésében tartanak Bécsben unitárius istentiszteleteket és irodalmi összejöveteleket, ahol a határainkon túl élő magyar írók éppúgy otthonosak, mint a Magyarországon élők. Mostani előadása is rendkívül érdekfeszítő és tanulságos volt, és sajnálatos állapotban állapíthattuk meg, hogy az ausztriai magyarság identitása megőrzése érdekében az anyaországnak és nekünk is van még bőven tennivalónk.

Az összejövetelt Gálffy Gábor, a DFE alelnöke köszönő szavai zárták, majd Szépfalusi István dedikálta „Lássátok, halljátok egymást” című, az ausztriai magyarokról szóló könyvét.

Bencze Franciska

Isten Veled Tamás!

Hirtelen fel sem fogtam, amikor Ilus csak röviden ennyit mondott a telefonba: Tamás elment. Elcsuklott a hangja. Lassan nehezedett rám a hír súlya. Pedig napok óta tudtuk, hogy kómában fekszik, kórházi ágyán.

Hirtelen képsorok jelentek meg előttem időben visszafelé. Láttam az elmúlt hónapok, kissé bizonytalan, szétszórt Tamását, majd láttam az előadót, az író, az egyház egyik világi vezetőjét, megjelent előttem, mint az akkori teológiai hallgatók retorika tanára.

A temetés napján írom e sorokat, s még mindig hihetetlen, hogy Tőle búcsúzunk.

Itt, e hasábon a szeretett anyaszentegyház, a „türelem felekezete” – ahogy ő nevezte – mond hálát a mindenható Úristennek, mindazokért a kiváló erőkért, képességekért, mellyel **TÖRÖK TAMÁS** rendelkezett.

Egyházunk kulturális és szellemi életében nagy űrt jelent halála. Úriember volt a szó legnemesebb értelmében. Kulturált, visszafogott, de érző intellektus, aki nem ismerte a megalkuvást. Önmagával és másokkal szemben is mérhetetlenül igényes volt. Egészen fiatalon, egyetemista korában, már ígéretesnek indul pályafutása. Majd elkövetkezett 1956 októbere, melyről, olyan lelkesedéssel és felemelően mesélt. Történelmi munkáiban sokszor párhuzamot vont Dávid Ferenc kora és az 56-os forradalom között.

A Szabad Kossuth Rádió az Irodalmi Osztály vezetésével bízta meg. 1957 nyarán, őt is, mint másokat, elérte a politikai önkényuralom keze. Hosszú időre száműzik nemcsak a Rádióból, de a szellemi életből is. Vidéki színháznál próbálkozik, dramaturgként, majd ott is utoléri, és elbocsájtják.

1970-ben került vissza a Rádióhoz, rendező dramaturgként. Jászai-díjat is kapott.

Nemcsak vállalta hitét és egyházát, de hirdetője is volt a dávidferenci eszmének. A szelíd intellektus határozottságával szólt műveiben, s szervezte egyházunk Dávid Ferencet Egyletét. „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek Téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél, a Jézus Krisztust.” – írja János apostol. (Jn 17,3)

Hitünk szerint földi cselekedeteink minősége biztosítja számunkra az örök életet. A világ egy és oszthatatlan, nincs ezen kívül egy másik világ. Csupán a valóságnak van egy látható és egy láthatatlan oldala. S ami bennünk érték, az láthatatlan, megfoghatatlan. Török Tamás itt, ezen a földön kezdte el építeni Isten országát. S örökké fennmarad Dosztojevszkij, Thomas Mann rádiójátékaiban, Ady, Weöres lemezeiben, színjátékaiban, cikkeiben, unitárius témájú regényeiben.

Egyházszeretetében példát mutatott mindannyiunknak. Lelki és kulturális téren egyaránt jelentősen hozzájárult a XX. századvég unitarizmusának fejlődéséhez és megismertetéséhez.

Lelkét vezérelje a Mindenható Úristen az örökkévalóság útján, emlékét kegyelettel őrizze az utókor!

Török Tamás temetése 1993. május 5-én volt, a Farkasréti temetőben. Az unitárius gyászszertartást Bencze Márton egyházfő, Orbókné Szent-Iványi Ilona és Jakab Jenő lelkészek végezték.

Orbókné Szent-Iványi Ilona

Budaházi István:

MINDENKI KUNYHÓJA VOLTÁL

Török Tamás Emlékének (részlet)

Fáj most énekelni,
mert bénul a nyelv,
s egyre szárazabb a torok.
Csak a könnycsatornák
eregetik bőségesen
ezt a reggeli friss-
fagyos tavaszi
döbbenetet.
Szólok kiszáradt torokkal,
szólok, szólítalak.
Ám a csend, a néma csend
felel csak.
Pedig a pásztor nem

hagyja el a nyáját,
s az ember sem
cserben a barátját.
Vagy mint mesterember:
anyagot, szerszámot.
Ám Te Elmentél!
Kunyhód is üres lett,
s szívedhez nőtt
fiatalok,
a mindennapi zarándokok,
a jöttek,
a szomszédból menekültek,
a holnappal ígéretesek,
kik kunyhód szellemi
zugában mindig
megpihenhettek.
Most Rád emlékeznek,
s Tordára, hol először
a Világon Anno 1568-ban
Kimondatik, hogy Hitében
senki sem háborgattatik.
Mert a hatalom nem azért
adatik,

(s bármely más hit,
arra föl nem jogosít,
hogy mások alá máglyát
rakjon.
Nem, nem ez volt a mestersége
a Mesternek!
Pedig Mefisztók jöttek,
mentek.
Ám a szeretet és a türelem
örök kunyhója Nálad mindig
nyitva volt.
Nélküled, most szegényebbek
lettek a vándorok,
Kunyhótlan lett a Szeretet,
– Tamás bátyja.
Kunyhód, ha lesz még,
s Ember, ki azt üzemelteti:
Zarándokhely legyen!
Élőknek igaz vigasz,
s minden holtaknak
naponkénti feltámadás.

Fejezetek az unitárius sajtó történetéből 1861–1947

3. rész

A magyar nyelvű unitárius lapok bemutatásának sorát az 1905–1944 augusztusáig megjelent UNITÁRIUS EGYHÁZZAL folytattam.

Az Unitárius Egyház 1941-től Székelykeresztúrköri Unitárius Egyház címe változott.

A Székelykeresztúr Vidéki Unitárius Lelkészkör által kiadott egyházi és iskolai lap proklamációjában kijelentette: az egyház reformjéért akar harcolni, ennek érdekében élni kíván a nyomtatott betű hatalmával.

A lap folyamatosan megjelent 1905–1918-ig havonta, majd 1921-ig szünetelt, a két év csöndet követően 1944-ig ismét rendszeresen hozzájuthatott az olvasó.

Szerkesztőként Lörinczi István, Péter Lajos, Szász András, Dr. Kiss Elek, Orbán Lajos, Ifj. Máthé Lajos, Ütő Lajos, Máthé Sándor és Marosi Márton tevékenykedett. Munkatársak voltak: Bárka József, Geréb Zsigmond és Molnár Kálmán.

A lap sorszámozását az első években az iskolai tanévhez igazította (októbertől szeptemberig), e szokáson 1908-ban változtatott, 1909-ben már a januári volt az 1. szám. Többször érte vád a szerkesztőséget a kíméletlen őszinteségért, de az Unitárius Egyház kritikai szellemét szilárdan megőrizve, merész hangon bírálta az egyház belső életét, az unitárius iskolák nevelési, oktatási tevékenységét.

Lássuk, hogyan felelt Máthé Sándor 1939-ben a szerkesztőséget ért vádakra: „Lapunknak mindig lesz elég erkölcsi bátorsága, ha kell, és úgy látja helyesnek, igazolni a régmúltat és elítélni a közelmúlt eseményeit. Cél: a mainál öntudatosabb unitarizmus”.

A kedves olvasó joggal jegyezheti meg, hogy a cél ma is ugyanez, öntudatos unitarizmusunkat nekünk is meg kell őriznünk.

Belelapozva az egyes számokba, látható hogy a kialakított rovatok tükrözték az egyházi élet akkori arculatát.

A **Szemle** rendszeresen figyelemmel kísérte a kortárs unitárius lapokat, pl.: a Keresztény Magvetőt, az Unitárius Szószéket, az Egyháztársadalom és a Kévekötés c. lapot.

Az **Egyházi és iskolai mozgalmak** rovatában foglalkozott az egyházi reform és a megújítandó hitoktatás aktuális kérdéseivel, hasábjain e témákban vitát indítványozott. Az egyházi és iskolai rovat a tízes évek végén kettévált; külön rovat foglalkozott az **Egyház-zal** és külön a **Nevelés-sel**, később pedig a Tanügy-ben jelentek meg a hitoktatás reformjával kapcsolatos írások. A **Tárca** rovat helyet adott azok számára, akik valamely egyházi vagy iskolai ügyben szólni kívántak.

A 40-es évekre eluralkodott a politizáló hang, egyes publikáción érződött a kor fenyegetett légköre, a faji megkülönböztetés szellemének hatása.

Példa erre egy idézet az ML-lel jelzett szerző cikkéből: ... „én kizárnám az Ótestamentum tanítását az iskolából és igehirdetésben is kerülném azt. Célszerű-e a zsidó erkölcs adagolása az Ótestamentummal?” (1944. 5. számban olvasható.)

Felmerült a kiadó lelkeszkör és a szerkesztőség részéről olyan terv, hogy Unitárius Élet címen kívánják folytatni a lapot, ám a sajtókamara erre vonatkozó engedélye hiányzott.

Az 1947-ben induló Unitárius Élet nem a Székelykeresztúrköri Unitárius Egyház, hanem az Unitárius Értesítő utódaként jelent meg, amelyről egy későbbi részben lesz szó.

Most pedig essék szó egy olyan folyóiratról, ami nem annak indult, első száma 1896-ban Magyarország ezeréves fenállásának emlékére készült, ez az Unitárius Szószék.

1907-től az unitárius lelkeszkek szorgalmazták negyedévenkénti megjelenését. 1908-ra alakultak ki tartalmi jellegzetességei. Imákat, ágendákat, ünnepi szertartásra készült opciális egyházi beszédeket közölt az Unitárius Szószék, az 1925-től kialakult **Szemle** rovatban pedig figyelemmel kísérte az unitárius irodalmi kiadványokat.

Ez a folyóirat 1907–18-ig és 1921–1943-ig jelent meg negyedévente, s elsősorban a lelkeszkeknek, teológusoknak szólt.

Muszka Ibolya

Nagyharsány

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat a déli határhoz közel lévő Nagyharsányban két éve működtet menekülttábor. Április 23-án, mint a szolgálat önkéntes segítője, egy menekültügyi tanfolyam és konferencia résztvevőivel együtt meglátogattuk a létesítményt, amelynek jelenleg is 150 lakója van. Adatot írhatnék még bőven, de most inkább személyes élményeimről, tapasztalataimról számolok be. A tisztaságról, rendről, fegyelméről nem írok, hiszen az itt természetes, inkább emberi sorsokat próbálok bemutatni. Beszélgettem egy 5 tagú magyar családdal, akik 2 éve konténerben laknak az idős nagymamával együtt. Mégis örülnek, hogy itt lehetnek, mert magyarul beszélhetnek, és senki sem gyűjtja rájuk a há-

zat nemzetiségük miatt. Hazamenni nem tudnak, nincs hova, a szomszéd zavarta ki őket saját otthonukból.

Bosnyákok. Húsz ember egy szobában. Idősek, középkorúak, gyerekek. Elképesztő a tisztaság, mi is csak mezitláb mehetünk be. Csonka család; papa, mama és a 17 éves fiú. A lányok már nem tudtak átjutni, de úgy tudják, jelenleg biztonságban vannak. Falujuk elfoglalásánál szétszakították a családot, a nőket a csecsemőkkel négy napon keresztül élen szomjan buszon utaztatták, aki meghalt, kidobták az útra. Az édesapát fiával együtt „hadifogolytáborba” vitték, ahol az apa szeme láttára ütöték-verték, kínozták gyermekét. Ha a Vöröskereszt vagy az ENSZ ellenőrizni ment, az öregeket és a fiatalokat ólakba dugták, hiszen ők koruknál fogva nem lehettek hadifoglyok. Őt

hónapig tartott ez a borzalom. A húszágyas szoba éjszaka nem csöndes, sikoltások, sírások hallatszanak. Hazamenni? Hova? Legjobb barátjuk a szomszédjuk volt, este együtt kávéztak, másnap a barát zavarta ki géppisztollyal őket a házukból.

Megemlíthetem azt a családot is, ahol az apa szerb, az anya horvát, a gyerek magyarnak érzi magát. És ő most hová tartoznak?! Itt nem kérdezi tőlük senki sem, de otthon... A táborban együtt élnek magyarok, szerbek, horvátok, bosnyákok. Nem elkülönülve, együtt. Nincs vita, veszekedés, egyforma a sorsuk: menekültek mindannyian. Ha hazamennének, talán szomszédok lennének. És akkor...? Megint kellene egy 17 éves kis emberke, aki azt a szót, hogy szabadság, könnyes szemmel mondja?

Bencze Franciska

– Tordán jártam –

A tordai edictum 425. évfordulójáról, jelentőségéről olvashattunk az Unitárius Élet húsvéti számában. En most arról a bensőséges, felejthetetlen ünnepségről akarok szólni, melynek hivatalos résztvevője voltam ifj. *Bencze Márton* egyházi titkárral 1993. március 20-án Tordán. Az ünnepséget az EMKE (Erdélyi Magyar Kulturális Egyesület – elnök: *Dávid Gyula*) szervezte illetve rendezte.

A szó szoros értelmében együtt lélegeztünk kb. 3000 emberrel, egy tűt sem lehetett leejtteni a katolikus templomban, ahol 1/2 10 órakor az ökumenikus istentisztelet kezdődött. Megható érzés volt ott állni az unitarizmus bölcsőjénél. Az istentisztelet szónokai:

Jakubinyi György gyulafehérvári róm. kat. segédpüspök
Dr. Csiha Kálmán erdélyi egyházkerületi református püspök

Dr. Christoph Klein szász evangélikus püspök

Dr. Kovács Lajos unitárius püspök

Mózes Árpád evangélikus püspök

Reizer Pál róm. kat. püspök

Tőkés László Királyhágó-melléki református püspök.

Mindannyian hangsúlyozták, hogy a jelenben is érvényesülnie kell Torda szellemének. Az ünnepség jelentőségét kifejezte, hogy minden egyház a legmagasabb szinten képviseltette magát. Levélben küldte el üdvözlését számtalan egyházi és világi szervezet elöljárósága, vajdasági, szlovákiai, horvátországi magyar szervezetek, és *Jeszzenszky Géza* magyar külügyminiszter is, valamint *dr. Paskai László* esztergomi bíboros érsek; a Magyarországi Unitárius Egyház nevében *Bencze Márton* püspökhelyettes és *Bartók Béla* főgondnok.

Akkor és ott elhittem *dr. Kovács Lajos* püspökünknek, hogy el tudjuk egymást szeretettel és türelemmel „szenvetni”, és három nemzet négy egyenlő vallással békében megfér egymással.

Az ökumenikus istentisztelet után a delegációval átmentünk a tordai múzeumba, ahol megnéztük *Körösfői Kriesch Aladár* festményét, amely *Dávid Ferencet* ábrázolja az országgyűlésen, a vallásszabadság kihirdetése pillanatában. Torda város polgármestere román nyelven beszédet mondott, és megkoszorúzták a képet.

Reprodukcióban számtalanszor láttam a művet, minden unitárius hivatalban megtalálható, mégis a maga valóságában, színesben lenyűgöző látvány volt.

A múzeum után a tordai unitárius templom következett. Bár soha nem jártam még benne, úgy éreztem – hazaérkeztem: a fehér falak, a legszebb faragott szószék az „Egy az Isten” felirattal, az orgona alatt az unitárius címer. Faragott csillár, belevésve: „Halott kislányunk emlékére adományozta...”

Tudományos ülészak kezdődött: *Benda Kálmán* betegsége miatt az előadását *Dávid Gyula* olvasta fel. *Csetri Elek*, *Camil Muresan* román akadémikus, *Várkonyi Ágnes* történész szakdolgozataikat olvasták fel a vallásszabadságról. *Klein* püspök német nyelven tartott előadást, végül *dr. Szabó Árpád* a Teológiai Intézet unitárius rektora szólt az egybegyűltekhez.

Az ünnepségen jelen volt *Csoóri Sándor*, a Magyarok Világszövetsége elnöke, *Szűcs Géza*, az RMDSZ alelnöke, *Ion Ratiu*, a román Nemzeti Parasztpárt elnöke, *Molnos Lajos* és *Kántor Lajos* írók is. Záróimát mondott *Fazakas Ferenc* helyi lelkész.

Az unitárius templomból az étterembe vonultunk, ahol a delegációt minden igényt kielégítő ebéd várta.

Ezután átmentünk a Színházba, ahol óriási transzparens hirdette a színpadon: „Nem engedtetik senkinek, hogy senkit fogsággal, avagy helyéből való priválással fenyegetssön az tanításért.” A Kolozsvári Magyar Opera kórusa *Szokolay Sándor* új művét adta elő, ez volt az „ősbemutató”. Közben a Kolozsvári Magyar Színház színészei csodálatos *Dsida Jenő*- és *Reményik Sándor*-verseket szavaltak.

Ezzel ért véget az ünnepségsorozat, jóval este 7 óra után.

Másnap délelőtt jelen voltunk a kolozsvári templomunk istentiszteletén, ahol a tordai ünnepségen is részt vett *Leon Hopper* unitárius lelkész, a Lelkész Szövetség elnöke szolgált az USA-ból. Beszédét *dr. Erdő János* főjegyző fordította. Megható volt látni a teológusokat, akik külön padosorban hallgatták a prédikációt.

Mielőtt a templomot elhagytam volna, titokban megsimogattam a kerek követ, melyen állva, *Dávid Ferenc* áttértette Kolozsvár népét az unitárius hitre.

Csodálatos, szívet-lelket gyönyörködtető, hitet és összetartást erősítő ünnepségsorozatnak lehettem részese – köszönet érte!

Dr. Beke Ildikó

Egyházközségeink életéből

Szeressétek és védjétek a természetet!

A Budapesti Unitárius Egyházközség kirándulást szervezett a Budai hegyekbe, Dr. Kis Zoltán vezetésével.

A helyszín mindenki által ismert volt, és mégis – a tavasz olyan különös csoda – azt is megérinti aki nem hisz a természet erejében.

Azt hittem eddig, hogy a „meg-részegült a sűrű levegőtől” csak költői túlzás, de most éreztem, hogy nem az.

Mindnyájan sápadt városiak lévén szinte haraptuk a tiszta levegőt. A kirándulás a 11-es busz végállomásáról indult szombaton 9 óra 30 perckor. A túravezető az út megtétele előtt néhány szóban ismertette a napi programot.

Szerintem sok ilyen és ehhez hasonló kirándulásra lenne szüksége az egyháznak, hogy megismerkedjenek a hívek egymással.

A gyalogtúra közben nem felejtkezve meg a természet alkotójáról, rövid istentiszteletet tartott Orbókné Szent Iványi Ilona lelkész-nő és Sándor Gyula Mátyás teológus.

A túravezető és a Vízi természetjáró szakosztály vezetője megtanította nekünk az erdő fohását, amit leírok az olvasóknak is.

AZ ERDŐ FOHÁSA

Vándor, ki elhaladsz mellettem, ne emelj kezet rám!

Én vagyok a tűzhelyed melege hideg téli éjszakákon, én vagyok tornácod barátságos fedele, melynek árnyékába menekülsz

a tűző nap elől, s gyümölcsöm oltja szomjadat.

Én vagyok a gerenda, mely házad tartja, én vagyok asztalod lapja, én vagyok az ágy, melyben fekszel, a deszka, amelyből csónakodat építed.

Én vagyok a házad ajtaja, bölcsőd fája-koporsód fedele.

Vándor, ki elmegy mellettem hallgasd a kérésem: NE BÁNTS!

Gyalogtúránkat késő délután fejeztük be, és testileg-lelkileg fel-frissülve tértünk haza, bízva abban, hogy a jövőben gyakrabban és többen találkozhatunk a természetben.

Torday Nagy Szabolcs Zsolt
(16 éves)

Beregi szórványunk életéből

Kelet-Magyarországon a beregi unitárius szórványból kinövő szabadelvű protestáns kör mára már fogalom és kikerülhetetlen.

A megyei sajtó nap mint nap foglalkozik a kör kulturális munkájával. A legfrissebből közléseink egy tudósítást.

Beregi protestánsok a magyar nyelvért

Vásárosnamény (KM – BE) – A Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör tagjai főként a Bereg térségében lévő falvak lakói körében fejtenek ki eredményes közéleti tevékenységet, de munkásságuk ismert Szatmárban, újabban pedig a kárpátaljai településeken is. A kör vezetősége szervezésében rendszeresen tartanak népfőiskolai sorozatokat, irodalmi esteket, továbbá sikereket értek el a cserkészmozgalom felélesztésében.

A közeljövő rendezvényei közül a szervezők szerint az április 9-i nagypénteki Kolozsvári passiójáték ősbemutatója ígérkezik a legizgalmasabbnak. Ennek a kolozsvári passiónak az eredete a XVII. századba nyúlik vissza. A kolozsvári unitárius nagykönyvtárban őrzik az 1662-ből származó szász, illetve az 1696-ból való magyar unitárius passió eredeti példányát. Erdély unitárius gyülekezeteiben élő hagyomány a kolozsvári passió, a Vásárosnaményban előadandó

változat ezeken alapszik. Az elképzelések szerint egy hagyomány megteremtésének a napja lesz a mostani nagypéntek, ezután ugyanis szeretnénk minden évben előadni a passiójátékot.

A Kolozsvári passió ősbemutatóját a vásárosnaményi II. Rákóczi Ferenc Gimnázium és szakmunkásképző iskola aulájában április 9-én délután 4 órai kezdettel rendezik meg. Az áhítatot Nyitrai Levente unitárius lelkész tartja, majd a mátészalkai Ádám Jenő pedagóguskórus adja elő a passiót Csányi László vezényletével.

A másik nagy vállalkozásuknak azt a rendezvénysorozatot tartják, amely a magyar nyelv ápolását, valamint az irodalmi ismeretterjesztést szolgálja. Többek között a Beregi Magyar Nyelv Hete programjai adnak erre lehetőséget. Ebből is szeretnének hagyományt teremteni, és minden évben egy héten át kiemelten is felhívni a figyelmet a nyelvművelés fontosságára.

Idén a költészet napjáról április 13-án emlékeznek meg, amikor a gimnáziumban délelőtt 10, illetve délután 2 órakor szavalóversenyt és író-olvasó találkozót rendeznek.

Ekkor mutatják be a kör egyik költőtagja, Kállai Emőd: Érintsd meg a jövőt című, főként az ifjúságnak szánt verseskötetét, mely a Szabadelvű füzetek elnevezésű sorozat 1. számaként jelent meg. A kötetben szereplő versek egy része angol nyelvű műfordításban is olvasható.

(Kelet-Magyarország, I. évf. 81. szám)

GYŐR

Köszöntés, köszönet...

Nagy ünnep volt számunkra, amikor 1993 március 14-én püspöki vizitáció érkezett egyházunkhoz.

A győri unitárius, immár önálló egyházközség híveinek szíve őszinte szeretettel köszöntötte ez alkalommal *Ben-cze Márton* püspökhelyettes, valamint *Bartók Béla* főgondok urakat. Köszönet illesse azt a hat buzgó budapesti egyháztagot, élén az egyházi titkár úrral, akiket érdekelt, hogy hogyan élünk mi és elkísérték útjára a püspöki vizitáció vezetőit.

Egy maréknyi unitáriusként szeretnénk példát mutatni, hogy az egyetlen, magyar földön született vallásnak van jövője. Nagy többségünk nemrég települt át Erdélyből új otthonába. Vannak gyermekeink, unokáink, s bízunk abban, hogy a 425 éves magyar vallást tovább ápolják és adják.

Ebben a városban 1992 szeptember 20-a, az önállósulás óta már többször nyomtatták ki újságban ezt a szót, hogy unitárius, ami azelőtt szinte ismeretlen volt. A polgármester úr tudja, hogy történelmi egyház vagyunk, mindig a *helyünkön*, az evangélikus és református után következünk. Így írat ki – igen helyesen – a hivatalos nyomtatványokon, amit az országban nem sokan gyakorolnak. Ezért is illesse külön köszönet *Kolozsváry Ernő* polgármester urat.

Most itt, ha kevesen vagyunk is, mindenben részt akarunk venni, a város életében is. Ott voltunk Halottak Napján a köztemetőben, a Szentlélek templomban, a doni hősök emlékére tartott ökumenikus istentiszteleten, majd március 15-én a 48-as hősök emlékművénél tartott koszorúzásnál. Jó volt ott látnunk minden alkalommal lelkészünket, *Göncz Mihályt*, aki a szolgálataival képviselte egyházunkat. Majd mint meghívottak, ott lehettünk a város 250 éves emlékünnepein.

A Kossuth Lajos utcai református gyülekezeti teremben tartjuk istentiszteleteinket, minden hónap második vasár-

napján és a nagy ünnepek elsőnapján úrvacsoraosztással egybekötve. Megtartottuk a Dávid Ferenc emlékünnepet, a Karácsonyfa ünnepélyt, mindannyiszor gyermekeink közreműködésével. Az énekvezérünk is még gyermek Ifj. Izsák István, aki most készül a konfirmációi ünnepélyre. Jelenleg az anyáknapj megemlékezési ünnepségre készülünk, szintén gyermekeink szerepeltetésével.

Köszönet a győri református egyházközségnek, élén lelkészével, *Bittner Ferenc*-cel. Nélkülük nem tudnánk egybegyűlni, ők bocsájtják rendelkezésünkre istentisztelet tartására imatermüket. Isten áldja meg az egész gyülekezet életét.

Szeretnénk templomot, lelkései lakást és gyülekezeti termet építeni, hisz Hegyeshalomtól Pápaig jönnek a volt erdélyi unitáriusok. Reményünk van, mert ígéretet kaptunk, hogy a győri önkormányzat területet ad számunkra. Itt föltétlenül szükségünk lenne, Dunántúl egyik központjában, saját épületre, ahol találkozhatnánk és ifjaink által építhetnénk a jövő vallását, az unitarizmust.

Szabó Ildikó
a győri egyházközség tagja

Az Egyházi Főtanács ülése

1993. április 3-án a Magyarországi Unitárius Egyház (MUE) Főtanácsa rendkívüli ülést tartott. Az egynapos tanácskozás délelőtti legitimációs testületi ügyek, a délutáni ülészakban Huszti János volt püspök fegyelmi ügye szerepelt a napirenden.

Az 1988. őszi Zsinat óta a főhatósági testületekben és tisztségviselőikben elhalálozás, lemondás, illetve egyéb okok folytán olymértékű változások következtek be, hogy szükségessé vált az üresedések pótlása, az ideiglenes mandátumok véglegesítése. Így sor került 12 rendes főtanács tag, 6 örökös főtanács tag, 12 egyházi képviselőtanács (EKT) tag megválasztására, továbbá új egyházi titkár, főgondnokhelyettes, jogtanácsos, teológiai intézeti felügyelő gondnok megválasztására. A Főtanács ugyanakkor „feltöltötte” azaz megújította az Egyházi Fegyelmi Bizottságot és a Főtanács Fegyelmi Bizottságot. A szervezeti törvény módosításával a legfelsőbb testület szentesítette a MUE operatív igazgatását, irányítását végző öttagú vezetőgrémium, – az Elnökség jogállását is.

Örvendetes aktusa volt a tanácskozásnak a győri önálló unitárius egyházközség megalapítása, melynek előzményéről lapunknak többször volt alkalma tájékoztatni. Végül a főtanács másfél évre szóló jogalkotási programot fogadott el, mely felöleli a szervezeti, a fegyelmi, a kinevezési – választási és nyugdíj törvény megalkotását (vagy újjáalkotását), továbbá egyes belső statútumok – teológiaiintézeti, hivatalügypiteli szabályzat – kidolgozását.

A főtanácsülés délutáni szakaszában a testület gyakorlatilag fegyelmi tárgyalást folytatott le, melynek végeredményeként jóváhagyta és II. fokon megerősítette a Huszti János ügyében elsőfokon 1992. XII. 12-én hozott döntést, (lásd Un.Élet 1993. évi 1. szám). A fegyelmi határozat ezzel véglegessé vált, vagyis jogerős és végrehajtható.

A rövid tényszerű ismertetéshez néhány megjegyzés kívánkozik. Az Egyház vezetése 1991. óta súlyos terhet cipel azért, mert lemondott püspöke nem számolt el a rábízott javakkal és ügyekkel. Hosszú türelmi idő és számtalan békés kísérlet ellenére sem sikerült lojális módon felszámolni a zavaros örökséget. Ezért döntött az Egyházi Képviselő Tanács a fegyelmi eljárás megindításáról, majd felbontás folytán rendkívüli Főtanács összehívásáról, (mely adott esetben a legfelsőbb és végső egyházi fórum.). A rendkívüli főtanácsülés elsődleges indoka tehát a fegyelmi törvény előírásaiban gyökerezik, és ha már e sajnálatos kényszerből összehívása szükségszerűvé vált, alkalom nyílt az ideiglenes megbízásos tisztségek végleges betöltésére, illetve a megfogyatkozott testületek választás útján történő kiegészítésére (megújítására).

Az április 3-i összejeövetel tehát kifejezetten belső problémákkal foglalkozó, munkaülés jellegű tanácskozás volt, különösebb formák és külső meghívottak nélkül. Jegyzőkönyvi anyagába bármely egyháztag betekinthez, akár csak a fegyelmi iratanyagba, hiszen cél a minél hitelesebb informálás az egyházi élet, az egyházigazgatás és gazdálkodás minden kérdéskörében.

Dr. Lőrincz Ernő

Hírek

Dr. MOLNÁR MIKLÓS genfi egyetemi tanár atyánkfia a múlt év végén védte meg a Magyar Tudományos Akadémián disszertációját, melyet az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc témakörében dolgozott ki. „A tudomány doktora” cím megszerzéséhez – ha késve is, de – szívből gratulálunk. Meg kell jegyeznünk, hogy Molnár professzor valamikor 345. sz. János Zsigmond cserkészcsapatunk tagja volt, s mai csapatunk működését is támogatja.

A rotterdami Remonstráns gyülekezet *Marinus Koester* lelkész vezetésével a tavalyi látogatást viszonzva, öt napot töltött a Budapesti Unitárius Egyházközségnél. A Nagy Ignác utcai templom vasárnapi istentiszteletén a holland lelkész kifejezte örömét, hogy a két hasonló hitelveket valló egyháznak ismét sikerült szorosabb kapcsolatot teremteni egymással. Az esti fogadáson, melyet a Budapesti Unitárius Egyházközség asszonyai rendeztek, érdekes beszélgetés és tapasztalatcsere alakult ki a két egyház tagjai között.

KÖSZÖNET- NYILVÁNÍTÁS

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik adományukkal elősegítették, hogy Kis Bálint, Kis Mihály hódmezővásárhelyi lelkész fia, külföldi gyógykezelésben részesülhessen. Az orvosi beavatkozás megtörtént, a család visszaérkezett Németországból és a kisgyermek jól van.

Felhívás

Egyházi központunk ez év áprilisától ingyenes orvosi tanácsadást rendszeresített, vérnyomásméréssel, a Budapest, V. Nagy Ignác u. 2-4. szám alatt.

Dr. Német Ernő atyánkfia várja nyugdíjasainkat, lelkészeinket, alkalmazottainkat – minden egyháztagunkat – csütörtökönként de. 10-től 12 óráig.

HALOTTAINK

LÖRINCZI MIHÁLY

Nagy fájdalom és szomorúság érte a Lőrinczi és Vékás családot. Elvesztették Lőrinczi Mihály kántortanító testvérünket. A hozzátartozók gyászában az unitárius egyház is osztozik, hiszen Misi bácsi életének 87 esztendeje alatt szinte mindvégig anyaszentegyházunkat szolgálta kántorként, tanítóként Erdélyben és Budapesten.

Csekefalván született 1906-ban, Székelykeresztúrra járt az unitárius gimnáziumba, majd 1926-ban Székelykeresztúron szerzett tanítói oklevelet. Ezzel egyidőben elvégezte a kolozsvári Unitárius Teológia kántori karát is, ahol diplomát szerzett. Pályája kezdetén a Nyikó-mentén, Székelyföldön több helyen is szolgált, mígnem Homoródszentpálra került, mely életének egy szép hosszú állomása lett. Ide követte őt Julóka néni, hűséges felesége, aki ovónő volt. Együtt szervezték a közösség életét, dalárdát alakítottak, színjátszókört hoztak létre székely leányok és legények számára. Itt áldotta meg a Jóisten házasságukat egy leánygyermekkel, Juliával.

Misi bácsit magyarsága, a nemzetiség melletti kiállása miatt helyezték át az unitárius faluból, egy reformátusba, Kiskalambfalvára 1951-ben. Itt is folytatta tanítói, kántori munkáját. Kiskalambfalvának köszönhető, hogy a család megismerkedett egy hazulról elkerült kiváló székely legénnyel, Vékás Domokossal, aki megkérte leányuk kezét. Innen ment nyugdíjba Lőrinczi Mihály, s ahogy teltek az évek, végül is úgy döntöttek 1977-ben, hogy áttelepülnek leányukhoz Budapestre. Nehéz időszak volt ez Misi bácsi és kedves felesége számára, de budapesti templomainkban, hűveink körében otthonra találtak. Meg tudták osztani gondolataikat, nehézségeiket az itt élő öreg székelyekkel.

Lőrinczi Mihály példát mutatott mindannyiunk számára, hogyan kell minden nehézség ellenére szolgálni népünket s egyházunkat, kitarva a sötétebb korszakokban is. Köszönjük sok szép budapesti szolgálatát. Temetésén Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkész szolgált, népes gyászoló gyülekezet előtt 1993. ápr. 23-án, az Óbudai temetőben.

Köszönjük a Vékás család szép adományát, melyet Lőrinczi Misi bácsi emlékére fizettek be a Budapesti Egyházközségbe.

Emléke legyen örökké áldott!

Dr. KOVÁCS PÉTER

életének 84. évében, 1993. február 17-én, rövid, de súlyos betegség után elhunyt, nemes lelkét visszaadta teremtetőjének. Hamvait a X. ker. Újköztetőben 1993. március 24-én de. 10 órakor helyezték örök nyugalomra az unitárius vallás szereltára szerint. Az egyházi szolgálatot Bencze Márton püspökhelyettes úr végezte, a sírnál Vékás Domokos atyánkfia a Székely Kör nevében búcsúzott az elhunytól.

Dr. Kovács Péter 1909-ben született a Nyárádmenti kis székely faluban, Szentháromságon. 64 évvel ezelőtt, 1928-ban hagyta el a Székelykeresztúri Tanítóképző Intézet padjait, s azóta lényegében végig a népnevelés, a nép és a nemzet szolgálatában állott. Viñaros századunk őt sem kímélte. Megismerte a kisebbségi magyar sorsot Erdélyben, melyet a szabadság és testvériség jegyében szóval és tettel egyaránt szolgált. Végigszenvedte a II. világháború kálváriáját, mint honvédszászlós és viselte annak szomorú következményét a nehéz hadifogságot. Hazatérése után a család Magyarországon egyesült újra.

Dr. Kovács Péter termékeny életének utolsó szakaszát a budapesti Szent László Gimnázium igazgatójaként töltötte, gazdagon kamatoztatva egész életútján szerzett tapasztalatait.

A nemzet jelesei sorsa, hogy megpróbáltatások és szenvedések nehéz útjain haladva, életük ezrek életének világító fáklyája legyen. Ő is egy ilyen fáklya volt.

Hosszú élete jelentős alkotásokban bővelkedik, tehát gazdagnak és szerencsésnek mondható élet volt. Az igazmondás, a nemzetféltség és a közösségi sorsvállalás példája volt.

Fáradt teste nyugodjék békében, szelleme maradjon köztünk fiatalon küzdésre és alkotásra buzdítón.

Emlékét híven megőrizzük.

Vékás Domokos

Közlemény

Megváltozott Bencze Márton püspökhelyettes lelkézi lakásának és irodájának telefonszáma. Az új számok: lakás: 215-1054, iroda: 217-6171

Laptulajdonos:
a Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:
Orbókné Szent-Iványi Ilona

A szerkesztőség munkatársai:
Sándor Gy. Mátyás, Gálffy Gábor,
Bencze Franciska

A szerkesztőség címe:
V., Nagy Ignác utca 4. Budapest, 1055.
Telefon: 111-2801

Terjeszti a Magyar Posta.
Előfizethető

bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál,
a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben
és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál
(HELIR) Budapest XIII., Lehel u. 10/a
– 1900 –, közvetlenül vagy postautalványon,
valamint átutalással
a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.
Évi előfizetési díj: 180,- Ft
Egyes szám ára 30,- Ft

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 132-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272